

DR. MRÁZIK JULIANNA-HODOLI TAMÁS: A KOMPETENCIA ALAPÚ, INKLUZÍV DIGITÁLIS TANANYAGOK IMPLEMENTÁCIÓJAⁱ

(A HATÁS,- ÉS BEVÁLÁSVIZSGÁLAT OPERACIONALIZÁLÁSA)

TAMOP -4.1.2.-08/1/B

I. Előzmények

A Pécsi Tudományegyetemen folyó és a tanárképzés egésze helye, helyzete megítélésekor lényeges körülmény, hogy az többszörös beágyazottságban tételezhető. Egyfelől a makroszintű folyamatokban, amelyek a nemzetközi trendeket, a tanárképzésre vonatkozó aktuális kutatások eredményeit és következményeit jelentik; másfelől az (át/alakuló) hazai oktatáspolitikai, és irányítási, véleménykifejtési, szakértői processzusokban megjelenő mezoszintű folyamatokban; valamint a helyi valóságot, sajátosságokat, tradíciókat és perspektívákat is magukon viselő mikroszintű tendenciákban. A jelen tanulmány e struktúra mentén áttekinti a digitális tananyagok felhasználása környezetét és várható hatásukat elemzi.

A Pécsi Tudományegyetem TAMOP -4.1.2.-08/1/B pályázati anyagának egyik blokkjaként ez a pályázati anyag a PTE akkreditált tanári MA szakjainak tartalmi és módszertani fejlesztését tűzi ki célul, *a kompetencia-alapú tanárképzésnek és a képzők kompetencia-alapú fejlesztésének összhangba hozásával, a digitális írástudás és az idegen nyelv kulcskompetenciáinak kiemelésével.* A fejlesztés sajátos tartalmi hangsúlyai a *kooperatív*ⁱⁱ és a *reflektív*ⁱⁱⁱ tanulás módszertani alkalmazásainak kiterjesztésében, valamint az *inklúziót* befogadó felsőoktatási környezetként is értelmező törekvéseiben mutatkoznak meg.^{iv} A kompetencia-alapúság, az inkluzivitás és a digitalizálhatóság tehát minden tananyag-fejlesztés alapelve volt.

II. A tananyagok hatása vizsgálatának makroszintű (társadalmi és tanárszakmai) irányai

Az Európai Unió az európai – és így a hazai – tanárképzés előtt álló feladatokat néhány alapelv megfogalmazásával körvonalazta. Ezek

- a kompetencia alapú tanárképzés megjelenése;
- a különféle képességű és adottságokkal rendelkező tanulók együttnevelésére felkészítés;
- az IKT eszközök alkalmazása;
- a tanárrá válás bevezető szakaszának megjelenítése.
- A tanárképző-és gyakorlóhelyek partneri együttműködése;
- az iskolák tanulóközösséggé alakítása;
- a tehetséges fiatalok pedagóguspálya felé irányítása
- a pedagóguspálya-modell valamint a rugalmas átképzés
- és a pálya egészén tartó mentorálás kimunkálása, valamint a pedagógusképzők pedagógiai kompetenciáinak fejlesztése (Falus 2010).

A tananyagok mikroszintű (helyi) hatásának vizsgálati szempontjai:

A tananyagok implementációját illetően az alábbi előfeltevések megfogalmazhatók:

- A tananyagok a digitális, -és egyéb *kompetencia-fejlesztést, az inkluzivitást* tekintve közelítenek egymáshoz, azonban az esetleges tartalmi átfedések, multiplikációk kiküszöbölésre kerültek;

- A vizsgált tananyagok a jövőbeli tanárok (széles skálán mozgó, már meglévő) kompetenciái fejlesztését tudja-e, kész-e és képes-e segíteni valamint a hiányzókat létrehozni
- A különféle tanárképzési tartalmak az érdeklődők számára elérhető; interneten, elektronikus tanulási környezetben közzétett megjelenítése megvalósul (MOODLE, Coospace, social media igénybevétele, megosztás, weblap segítségével); a távoktatás támasztotta követelményeknek eleget tesz
- a tananyagok alkalmazása igényli a tanárképzők között folytatandó belső (tovább)képzéseket, oktatói műhelyek folyamatosságát, a hivatásbeli együttműködés mozzanatait
- marketingtevékenység folyik a tananyagok hazai illetve nemzetközi jelenlétét célzóan
- várhatóan a tananyagok implementációját folyamatos és rendszeres feedback – fenntartói, oktatói és hallgatói elégedettség-mérés, a végzetek után-követése kíséri a tananyagok kipróbálását, abból a célból, hogy mérhetővé válják hozzáadott hatásuk, így például a tanári szakértelem konvertálhatósága (a tudástranszfer).

A vizsgálat különös fókuszai

A tananyagok vizsgálata abból a szempontból is döntő, milyen módon hatnak a leendő *pedagógus személyiségére* hogy miképpen teszik lehetővé a leendő tanárok számára a pályán a hiteles pedagógusszerep-megformálást, azaz segíti-e őket a

- a pedagógiai műveltség,
- az idegennyelv-tudás
- a szakmai tájékozottság,
- a reflektivitás kialakulása
- a kooperatív tanulásszervezésben jártasság
- a tanári szakma hivatásként illetve professzióként megélése témáiban (a szakmai szocializációban)
- alkotás
- alkotásra készítés

A digitális tananyagok közreadásának módja

A digitális tananyagok hatása összehasonlítása érdekében egységes *kurzuslapot* vezetnek be az oktatók:

A tantárgy megnevezése	Kód	Kreditszám
A tantárgyért felelős szervezeti egység	A kurzus jellege	Kontaktóraszám
Előfeltételek	Az értékelés formája	
A tantárgy tanításának alapelvei és céljai		
Fejlesztendő kompetenciaterületek		
A tantárgy főbb tematikai csomópontjai		
Követelmények, a tanegység teljesítésének feltételei		

Kötelező irodalom
Ajánlott irodalom
A tantárgy oktatásáért felelős oktató

Az obszerváció (tanórai) munka megfigyelése szempontjai:

cél
akadémikus
fejlesztési
feladat
(lépések)
idő
eszköz
tanári tevékenység
alapelvek,
módszertan
produktum
reflexió

A tananyagok felhasználása, alkalmazása értékelésének szempontjai (SWOT-EGYLV-elemzés)

A gyengeségek, az erősségek, a lehetőségek és a veszélyek szempontjából SWOT elemzést végzünk a stratégia kiértékelése céljából, melynek hangsúly nem az erősség, gyengeség, lehetőség és veszély felsorolása, hanem annak felismerése, hogy ezek milyen szerepet játszanak a tananyag implementációjában.

További szempont, hogy a tananyagok milyen változást idéztek elő a tanári, oktatói tevékenységeket, szerepeket illetően **illetve a tanárjelölteket** milyen mértékben segítik a szakmai szocializációban, az alábbiak megvalósításában:

1) Az újonc szakasz:

- a gyakorlatszerzés ideje
- be kell gyakorolnia a feladatokat
- szabálytanulás
- viselkedése még rugalmatlan, és megpróbál szabálykövető lenni

2) Középhaladó:

- a gyakorlat egyesül a szóbeli tudással
- cselekvésközpontú tudás jelenik meg

- „gyakorlat bölcsességének” megszerzése pozitív és negatív tanítás révén
- a gyakorlati tudás még gyakran implicit
- a kondicionális és a stratégiai tudás felépülése történik meg

3) Kompetencia szakasz:

- megvalósul a személyes felelősség elfogadása
- kompetens személlyé válik a szakmájában
- prioritásokat határoz meg és dönt benne
- már nem követnek el időzítési és kiválasztási hibákat
- elsajátítják a tanulás ésszerű irányítását
-

4) Jártasság szakasza:

- teljes körű rálátás a tanításra
- magasabb szintű mintafelismerés történik
- gazdag eseti ismeretekkel rendelkeznek
- analitikus és racionális a döntéseiben, a feladat megoldásaiban

5) Szakértői szakasz:

- gördülékeny, folyékony teljesítményt nyújtanak
- tudatos, analitikus helyzeteket alkalmaznak nehéz helyzetekre

**Az alábbi tananyagokra irányul az implementációjuk hatásának vizsgálata:
Az anyanyelvi és kulturális kompetencia fejlesztésére irányuló tananyagok**

Csapó Beatrix - Képességek fejlesztése - Az írás
 Horváth Béla - A kommunikáció elméletéről
 Horváth Viktor - A vers ellenforradalma - Javaslatok a versírás és műfordítás tanulásához, tanításához
 Imréné Sarkadi Ágnes, Kálmos Borbála - Diszlexia és nyelvtanítás
 Klein Ágnes - A nyelvelsajátítástól a nyelvtanulásig
 Tancz Tünde - A kommunikáció és a nyelv fejlődése a kora gyermekkorban
 V. Gilbert Edit - Bibiloterápia - Olvasmányélmények előhívása érintett laikusokból

A digitális kompetenciát célzó tananyag

Huszár Zsuzsanna - IKT és nyelvhasználat, IKT és addikció
 Mrázik Julianna - Az ePortfólió, mint tananyag és módszer
 Klenovitsné Zóka Tünde - Digitális nemzedék - megváltozott pedagóguskompetenciák

A tanulás tanulása kompetencia fejlesztését célzó tananyagok

Bajusz Klára - A felnőttkori tanulás szakágazatai
 Bárdossy Ildikó - Lehetséges kérdések és válaszok a curriculumfejlesztéshez
 Bárdossy Ildikó, Dudás Margit - Pedagógiai nézetek
 Dezső Renáta Anna - Hogy mind tanulhassunk... A pedagógia néhány interkulturális aspektusa
 Dezső Renáta Anna - Tudd, hogy mit kell tenned érte, hogy más legyen..."
 Közoktatási projektsomag a többszörös intelligenciák elméletének alkalmazásával
 Forray R. Katalin, Varga Aranka - Inklúzió a felsőoktatásban
 Jónásné Csalódi Éva - A "Mérés, értékelés" kurzus tervezése, értékelése (tanulmány)
 Kertészné Bagi Beatrix - A tantervi tartalmak változásáról és szerepeiről (segédanyag)
 Kőpatakiné Mészáros Mária - A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált/inkluzív nevelése
 Németh Balázs - A lifelong learning paradigmájának fejlődéstörténete

A személyközi, a kulturális kompetencia fejlesztésére irányuló tananyagok

Andrássy Áron, Mrázik Julianna - A drogprevenció
 Arató Ferenc, Dévényi Anna, Mrázik Julianna, Varga Aranka - Kooperatív tanulásszervezés a felsőoktatásban
 Bertók Rózsa, Bécsi Zsófia - Filozófia segédanyag Béres István, Korpics Márta - Média kultúra gyermekek
 Dombiné Borsos Margit - A kompetencia és a kompetencia fejlesztése - Foglalkozástervezet tanárjelöltek számára
 Gőzsy Zoltán, Dévényi Anna - A történelem tanításának tartalmi és módszertani változásai
 Huszár Zsuzsanna - Múzeumpedagógia (oktatási segédanyag)
 Korpics Márta - Az interkulturális kommunikáció
 Molnár-Kovács Zsófia - Az ókori Egyiptom világa - Oktatási programcsomag
 Orbán Józsefné - Kooperatív technikák - Az együttműködő tanulás szervezése
 Orgoványi-Gajdos Judit - Kalauz a nehezen kezelhető diákok tanításához szükséges nevelési-oktatási stratégiák megalkotásához
 Tarnay László - Az esztétika tapasztalati alapjai 1-10. előadás

Turnacker Katalin - A filmművészet humánökológiai nézőpontból

Az idegen nyelvi kompetencia fejlesztését célzó tananyagok

Huszár Zsuzsanna - LECTURE ON MUSEUM PEDAGOGY

Józsa Judit - Insegnare l'Italiano lingua straniera In Ungheria (a Pécs, alle soglie del Terzo Millennio)

Lendvai Endre - Összehasonlító pragmatika és az interkulturális kommunikáció (orosz nyelvű)

Lugossy Réka - TEACHING PRACTICE INFORMATION BOOKLET MA IN TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Orsós Anna, Déri Ildikó - Tanulj velünk beásul!

Reder Anna - Ausgewählte Fragen der Deutschdidaktik

Tóth László - La comunicazione e la linguistica italiana

(Dispense elettroniche per gli studenti universitari della formazione docenti di MA)

Források:

Falus Iván (2010): A pedagógusképzés korszerűsítése – európai tendenciák. Pedagógusképzés, 8. évf. (37) 1. sz.

ⁱ A jelen összefoglaló tanulmány a pályázati szöveg elemei, a tananyagfejlesztők előzetes vázlatai, valamint a téma szakértői elméleti alapozásának bázisán jött létre.

ⁱⁱ Ez a tanulási mód olyan tanulási szituációkban működőképes, amikor a diákok párokban vagy kiscsoportokban együttműködnek, közös feladatot, problémát oldanak meg, közös témát kutatnak, közös értelmezések, „jelentésteremtések” alapján hoznak létre új gondolatokat, alkotnak produktumokat. A tanulási folyamatot a kapott, vállalt, és/vagy választott feladatok iniciálják, s a diákok együttműködést célzó interakciói működtetik. E tanulás fontos alapelvei a szemtől-szemben kommunikáció, a kölcsönös függőség, a megosztott felelősség, az egyéni számonkérhetőség, a szociális képességek elemi megléte. In: Bárdossy Ildikó Dudás Margit (2008 szerk.): *Európa Kulturális Fővárosai és a Kultúrák együttélése*. Pécsi Tudományegyetem, Pécs

ⁱⁱⁱ A reflektív irányzat a narratíva-használatra, az önéletrajzi módszerekre fókuszál, hogy segítségükkel felszínre kerüljön a saját tanulásra vonatkozó megértés. Minthogy a tanulást érő személyes és társas hatások között gyakran ellentét feszül, sokszor történt kísérlet arra, hogy létrehozzák a két forma szintézisét, a rendszerben való gondolkodás. (Senge, P., McCabe, C. N. H., Lucas, T., Kleiner, A., Dutton, J. és Smith, B. (2000): *Schools that Learn. A Fifth Discipline Fieldbook for Educators, Parents and Everyone Who Cares About Education*. Nicholas Brealey Publication, London. In: Bognár Mária (2004): *Oktatásfejlesztés, iskolafejlesztés az ezredfordulón*. Új Pedagógiai Szemle, 50. évf. 1. sz. 40-58.

^{iv} Idézet a pályázati szövegből